

Z nakupom Triglava je matiral Nemce

Dušan Skodič v knjigi **Triglav je naš** razkriva vznemirljive in zamolčane zgodbe o bitki za slovenstvo

Po postavitvi **Aljaževega stolpa** je med Nemci zavrelo, saj so to razumeli kot neposreden napad

TINA HORVAT

tina.horvat@slovenskenovice.si

LJUBLJANA Da je **Triglav** naš, je danes samoumevno. A pred 130 leti ni bilo tako. Nad prepadnimi stenami našega očaka, ki je postal simbol Slovenije, se je bila ena največjih bitk za slovenstvo, za slovenske gore in za slovensko besedo. Če je bila v dolinah takrat z zakonom predpisana dvojezičnost, se v hribih tega niso držali in tam so gospodarili Nemci. Nemški monopol nad slovenskimi gorami se je končal šele 27. februarja 1893 z ustanovitvijo Slovenskega planinskega društva (SPD), predhodnika Planinske zveze Slovenije (PZS). Takrat se je tudi najbolj razplamtel boj za slovenski obraz naših gora. Slovenski planinci so se kljub nemški nadvladi začeli organizirati v slovenska planinska društva, graditi slovenske planinske kočice in poti in tudi v gorah govoriti slovensko.

V Innsbrucku odkril pravi zaklad

Ta čas, ki je trajal od druge polovice 19. stoletja do prve svetovne vojne, je v knjigi **Triglav je naš**, ki se bere kot napet roman, zelo lepo

opisal planinski publicist **Dušan Skodič**. Pri tem se je opiral na novopridobljene dokumente, dal prostor prej spregledanim, kontroverznim in zamolčanim dejstvom naše zgodovine in se precej oddaljil od idealizirane in opevane podobe slovenskih akterjev. Pri raziskovanju je namreč v muzeju v Innsbrucku leta 2021 naletel na pravi zaklad – odkril je obsežen izgubljeni arhiv Kranjske sekcije nemško-avstrijskega planinskega društva DÖAV. Celoten stari arhiv iz časa SPD je bil uničen v požaru leta 1958, ko so pogoreli prostori PZS. Med najbolj presenetljivimi odkritji iz avstrijskih arhivov je bilo, da je bilo SPD v začetku skoraj tri leta še član avstrijskega dela Nemško-avstrijskega planinskega društva (DÖAV). »To me je res precej šokiralo, saj je bilo to dejstvo popolnoma zamolčano. Verjetno so to kasneje hoteli prikriti, da ne bi vrgli slabe luči na takratne akterje. Sam na to, da so spadal pod Avstrije, ne gledam kot na nekaj slabega oziroma kot na greh. Treba je vedeti, da smo bili prej 600 let pod avstrijsko oblastjo, in bi težko pričakovali, da bi lahko brez težav izstopili izpod njihove nadvlade. Če si bil v tistih časih opredeljen kot Slovenec, nisi imel dostopa do višjih položajev. Edino odvetniki so bili lahko

Slovenci,« razloži **Skodič**.

Slovenci nezaželeni

Prav zaradi teh novih dejstev je zdaj še bolj jasno, kako pomembni so bili borci za slovenstvo in kako pogumni so bili, da se jim je vendarle uspelo izviti iz spon nemško govorečih oblastnikov. »Če priznamo nekaj slabosti in grehov naših dedov, smo jih s tem naredili samo bolj človeške,« pravi **Skodič**. Kot je zapisal v knjigi, je Nemško-avstrijsko planinsko društvo na slovensko SPD gledalo kot na muho enodnevnico. A predvsem po zaslugi **Jakoba Aljaža**, ki je s svojimi potezami preprosto matiral Nemce, se to ni zgodilo. Kot je znano, je znameniti župnik, nadvse jezen, ker so bili slovenski planinci v nemški Dežmanovi koči, danes je to Staničev dom, nezaželeni, odločil, da bo na Kredarici postavil slovensko kočico, še prej pa je dal postaviti **Aljažev stolp** na **Triglavu**.

»Jakob Aljaž je že pred ustanovitvijo SPD imel zamisel, da mora biti **Triglav** naš. Nemci so ga okupirali, niso ga pa zasedli. Oni so postavili kočico na območju današnje Planike, na drugi strani so postavili Dežmanovo kočico in nekako so držali teritorij, zgradili poti do vrha, potem pa pride Jakob Aljaž, kupi vrh **Triglava** in postavi stolp. S to preprosto potezo je

matiral Nemce in **Triglav** približal vsem ljudem, vendar na način, da je bilo vsem jasno, čigav je vrh,« poudarja **Skodič**.

Božične sanje, z vlakom na očaka

V knjigi so opisani tudi Aljaževi velikopotezni načrti, da bi prav na vrh **Triglava** iz Bohinjske Bistrice speljali zobato železnico in tam zgradili grand hotel. Tako je župnik Aljaž želel vrh **Triglava** narediti dostopnega vsem ljudem in tudi vsem pokazati, čigav je. O načrtih je leta 1897 napisal članek s podnaslovom Božične sanje Aljaževe. Aljaževa vizija v tistem času ni bila tako bogokletna, kot se sliši dandanes. V tujini je bilo običajno, da so gradili takšne železnice, na primer na Jungfrau in Zugspitze. Njegove ideje se zaradi spleta okoliščin niso uresničile in so skoraj utonile v pozabo, pred leti pa jih je obudil prav **Dušan Skodič**, ki je za članek v **Planinskem vestniku** brskal po arhivih te naše najstarejše revije, ki še izhaja. »Ko sem naletel na članek o gradnji zobate železnice na **Triglav**, me je najbolj presenetilo, da gradnja železnice in hotela sploh ni bila znanstvena fantastika, ampak so bili narejeni že vsi načrti in izračuni, le izvedbo je preprečilo burno dogajanje pred prvo svetovno vojno,« nam je povedal. ■

1893

JE BILO KONEC
nemške nadvlade v
naših gorah.

Knjigo Triglav
je naš bo Dušan
Škodič predstavil
tudi na 18. festivalu
gorniškega filma,
in sicer v sredo,
14. februarja,
ob 16. uri v
Kosovelovi dvorani
Cankarjevega doma
v Ljubljani.

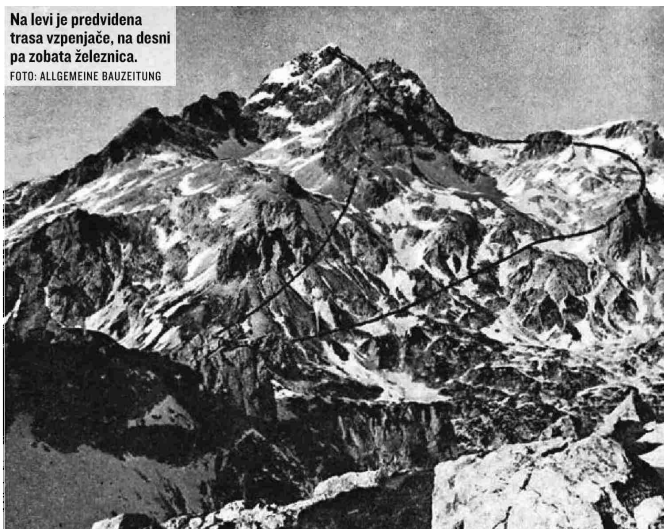
Aljažev stolp – trojanski konj

»Ko so po 8. avgustu v slovenskem časopisju vzniknile vesti o uspešni postavitvi stolpa, je med Nemci zavrelo, saj so dejanje dojeli kot neposreden napad na svojo lastnino. Verjetno niti niso dojeli, da jih je župnik s preprosto potezo matiral. Aljaževa genialna zamisel na vrhu Triglava zgraditi stolp – zavetišče je bila trojanski konj. To pač ni bil le običajen kovinski križ, kipec Marije ali kamnita piramida z napisno ploščo, stvaritev brez globljega pomena, na kakršno lahko človek naleti na katerem koli gorskem vrhu.« (Odlomek iz knjige **Triglav je naš**)

TO ME
JE RES PRECEJ
ŠOKIRALO,
SAJ JE BILO
TO DEJSTVO
POPOLNOMA
ZAMOLČANO.

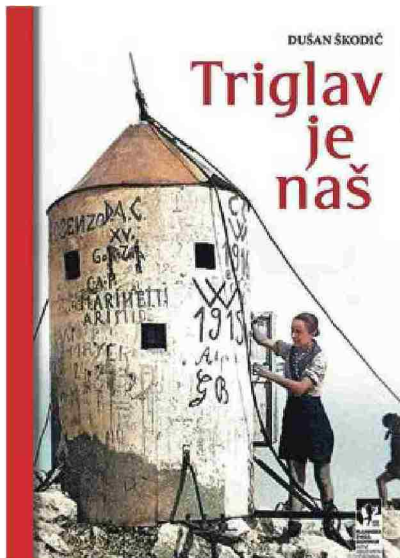

Dušan Škodič je v muzeju v Avstriji našel dragocene izgubljene dokumente. FOTO: VORANC VOGEL

Na levi je predvidena trasa vzpenjače, na desni pa zobata železnica.

FOTO: ALLGEMEINE BAUZEITUNG

Osvetljuje začetke organiziranega planinstva in alpinizma na Slovenskem.

FOTO: MANCA OGRIN/PZS

Jakob Aljaž je dal zgraditi Triglavski dom na Kredarici in Aljažev stolp na Triglavu. FOTO: TINA HORVAT

